

Nicolae Melinescu

## ÎNTOARCEREA LA ROMÂNISM

Coperta: Dan Ștefan Andrei

Coperta 1: Nicolae Melinescu, *Cer deschis*, ulei pe pânză, 80 x 100 cm.

Tehnoredactare: Editura Cetatea de Scaun

## Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MELINESCU, NICOLAE

**Întoarcerea la românism** / Nicolae Melinescu. -

Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-391-4

94

*Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.*

Copyright Editura Cetatea de Scaun, 2017

[editura@cetateadescaun.ro](mailto:editura@cetateadescaun.ro) , [www.cetateadescaun.ro](http://www.cetateadescaun.ro)

ISBN 978-606-537-391-4

## CUPRINS

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nota autorului.....                                                                                      | 5   |
| Românismul și mediul intercultural .....                                                                 | 7   |
| Academician IOAN-AUREL POP: Românismul cumpătat și bine gândit cred că are un viitor extraordinar.....   | 12  |
| Ambasador SORIN DUCARU: Să investim intens în talentul care există în România. ....                      | 28  |
| MARIANA NICOLESCO, <i>DIVA DIVINA</i> : Nimic nu-i poate apropia pe oameni mai mult decât cântul.....    | 40  |
| ADRIAN NĂSTASE: Identitatea națională se construiește în permanență.....                                 | 48  |
| IRINEL POPESCU: Seriozitatea — singura cale de împlinire a aspirațiilor naționale .....                  | 69  |
| CĂLIN POPESCU TĂRICEANU: Încă mai putem fi patrioți!.....                                                | 87  |
| ADRIAN-SILVAN IONESCU: Situația monumentelor de for public este dramatică .....                          | 103 |
| DAN VASILIU: Cavaleri români în secolul XXI .....                                                        | 116 |
| BOGDAN SIMIONESCU: Contează cu adevărat ce avem în cap, nu în buzunare.....                              | 127 |
| PREȘEDINTELE EMIL CONSTANTINESCU: identitatea și demnitatea națională: ce suntem, ce am vrea să fim..... | 141 |
| CALINIC ARGATU, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului: Dumnezeu a ținut cu noi totdeauna.....            | 164 |

|           |                                                                                                        |     |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Respect p | PETER/PETRU HURLEY: România este absolut unică prin civilizația satului.....                           | 183 |
|           | ILIE NĂSTASE: Am trăit mult în străinătate, dar nu pot să fiu identificat decât cu poporul român ..... | 194 |
|           | CRISTIAN MANDEAL: Muzica – invenția supremă a omenirii .....                                           | 202 |
|           | PETRE ROMAN: O comunitate națională este puternică prin componentele sale identitare.....              | 221 |
|           | VIOREL MĂRGINEAN: Arta este o permanență a românismului .....                                          | 234 |
|           | Academician GHEORGHE PĂUN: Greu să fim scoși din haina noastră de români .....                         | 242 |

## Nota autorului

**C**red cu toată putere minții și a sufletului că românismul aparține în totalitate și în profunzime capacității acestui popor de a se regenera, de a trăi dinamic și creativ, în bună pace cu cei de aproape și cu cei de departe chiar și în condițiile cele mai adverse ale lumii de azi. Cred, cu egală forță, că în dinamica devenirii sale, românismul nu este o stare accesată festivă și demagogică, nu este contra-ofensivă împotriva anti-românismului, ci este o filosofie fundamentală, proactivă care, așa cum s-au exprimat cei șaptesprezece distinși invitați prezenți în paginile cărții, trebuie menținută, trăită cu pasiune în fiecare clipă din viața fiecăruia. Le mulțumesc celor care au găsit timp, au avut generozitatea și dorința să-și facă publice, pe măsura calibrului lor intelectual și profesional de excepție, opinii, evaluări și proiecții despre poporul român, despre soarta și perspectivele sale într-o lume tot mai confuză și mai agresivă.

Subliniez că ordinea punerii în pagină nu este și nu își propune o ierarhizare valorică, realist imposibilă, între membrii elitei noastre de cea mai înaltă ținută și răspundere ale căror considerații sunt cuprinse în articole. În fiecare dintre acestea, inserturile cu caractere cursive (italice) îmi aparțin din punct de vedere al conținutului și al referințelor bibliografice (identificate prin note de subsol). Ele sper să extindă contextul și personalitatea fiecăruia. Formulei deja consacrate de interviuri compuse din întrebări scurte și răspunsuri lungi i-am preferat acest format publicistic inedit care să evidențieze originalitatea personalităților abordate.

Îmi permit să-mi exprim gratitudinea și să evidențiez bunăvoința și ajutorul pe care revista de cultură „Curtea de la Argeș” mi le-au acordat cu multă înțelegere și sprijinul direct al

redactorului său șef, Academician Gheorghe Păun, care din august 2014 a găzduit în paginile revistei, în fiecare lună câte o convorbire despre românism cu personalități publice românești, convorbiri publicate în volumul „Nevoia de românism” în 2015 de editura „Cetatea de scaun”, Târgoviște. Îi mulțumesc directorului editurii Dan Mărgărit al cărui entuziasm și profesionalism a făcut posibilă apariția acestei continuări a celei dintâi cărți despre spiritul și consistența românismului.

Nu uitați! Meritele aparțin în totalitate partenerilor de dialog, iar greșelile voite sau ne-voite numai autorului.

## Românismul și mediul intercultural

Nu cu mulți ani în urmă, doi dintre liderii europeni credibili și obișnuiți să fie ascultați precum oracolele Greciei antice au decretat, de acea dată cu adevărat temei, că multiculturalismul a eșuat pe tărâmul altfel generos al bătrânei Europe. Sarkozy și Merkel au acceptat ideea evidentă că centre de putere culturală cum ar fi fost, de exemplu, mărețele lor capitale, nu pot să aducă acel val nivelator de cultură care să reducă excelențele unor spiritualități naționale, considerate mai modeste, pentru gloria și măreția culturilor germană și franceză, măreție reală care nu avea nevoie de sifonarea unor doctrine bombastice ca să fie recunoscute și admirate în continuare.

Căderea comunismului european a avut efecte economice imediate prin extinderea pieței continentale pentru produsele performante din vest pe piețele averse de „lucruri de calitate, ca afară”. Pentru mulți dintre răsăritenii care visau la ceva mai mult decât o pereche de blugi originali și eventual un parfum de cinci stele, căderea Zidului Berlinului a fost speranța spre o deschidere culturală în ambele sensuri: accesul la valorile spiritualității occidentale și deschiderea spațiului cultural vestic pentru creațiile, evident numeroase și valoroase fie doar și prin ineditul lor, provenind din tărâmul cenușiu ferecat de Cortina de Fier. Dar această deschidere a fost mai mult o crăpătură în zidul celor de la Pink Floyd și mai puțin schimbul febril și generos al oamenilor de cultură din două foste sfere de influență izolate și măcinate de frustrări ideologice sau identitare. Ar fi impropriu să pretindem că schimbările nu s-au lansat și intensificat. Ceea ce umbrește un proces clar de revigorare culturală la nivelul Europei ca un spațiu al marilor universități, al academismului

Respectiv, al creației individuale și colective, al laurilor așezați cu recunoștință pe fruntea oamenilor luminați a fost o stare de nepregătire. Vestul democratic a cheltuit în cei patruzeci și cinci de ani ai Războiului Rece, aproximativ opt mii de miliarde de dolari pentru distrugerea comunismului și a lagărului dominat de Uniunea Sovietică. Și, în cele din urmă, minunea s-a produs rod, al planificării orchestrate de strategii anti-comuniști al căror mesaj a fost preluat din mers de oamenii obișnuiți care au sfidat orice amenințare și au ieșit în stradă susținând prăbușirea dictatorilor roșii. Într-o primă, fază autorii scenariului imploziilor regimurilor comuniste au fost dezorientați tocmai de reacția străzii, entitate transformată azi în mod artificial, în protagonist politic și social, sau, ca să folosim un termen de import, în *king maker*. Ceea ce inițial păreau frământări politice profunde pentru remodelarea societății tiranice dominată de partidele unice și de poliția secretă din fiecare țară s-a transformat la alții și la noi într-o gâlceavă nesfârșită, tot mai confuză și tot mai caraghios animată de lupta pentru putere, în care răfuiala a obliterat interesele majore și a trimis în derizoriu demnitatea și identitatea națională. Din această conjunctură bizară, în fața căreia Occidentul chiar nu a mai avut soluție, cea mai păgubită și dezumanizată a fost cultura, exact acel capitol al vieții sociale care acumulează valori proprii, originalitatea și personalitatea unui popor. La noi simptomul dramatic a fost o abandonare a acelor trăsături profunde, identitare și a specificului național de dragul unui europenism lăbărțat, care nu avea nimic de a face cu marile curente continentale, strategii esențiale pentru dezvoltarea spirituală și materială a tuturor popoarelor continentului. În cazul nostru elita culturală, academică, universitară a trebuit să asiste aproape lipsită de resurse la circul politicianist, și i s-a amânat la infinit dreptul să reclame locul cuvenit al acestor valori în interiorul propriei națiuni și în dialogul cu cele de mai aproape sau mai de departe.

Multiculturalismul a încercat să modifice această tendință, dar nu prin antrenarea fostelor culturi naționale izolate de regimurile dictatoriale, ci doar prin impunerea propriei forțe culturale, –repet, existentă și valoroasă–, și prin exportarea unor modele străine de interesele și profilul național al românilor.

În mod paradoxal, s-a dezvoltat nu numai inter-culturalismul ținând locul multiculturalismului, regretat de cei doi politicieni amintiți mai sus, dar s-a reafirmat treptat ceea ce a sintetizat valorile morale, culturale, creștin ortodoxe ale românismului. În discuții cu oameni de cultură din afara creuzetului politic, discuții adunate în volumul „Nevoia de românism” publicat la sfârșitul lui 2015 de editura Cetatea de scaun din Târgoviște, am regăsit preocuparea partenerilor de dialog pentru promovarea pro-activă a trăsăturilor fundamentale ale personalității poporului român. Continuând seria convorbirilor cu oamenii care cred că reprezintă cu prisos românismul prin merite recunoscute oriunde în lume, am alcătuit conținutul paginilor ce urmează, am descoperit argumentele pentru menținerea nevoii de românism și chiar a întoarcerii la românism acolo unde oamenii, conjunctura și sabotajul anti-românesc au compromis spiritul și esența națiunii noastre. Și aici prezint o părere pe care o veți descoperi dezvoltată de toți partenerii de dialog: dacă românii nu se mobilizează să-și promoveze meritele și realizările, să-și explice neîmplinirile lucid și corect, nimeni nu o va face în locul lor cu bună credință și cu dragoste de adevăr. Românismul, ca filosofie proactivă este o atitudine care în lumea de azi, atât de frământată de conflicte și ciocniri inter-etnice și inter-confesionale, nu se manifestă împotriva altor identități, împotriva altor etnii, populații sau chiar națiuni. Prin esența sa bazată pe toleranță, pe rațiune și creativitate, românismul promovează tocmai îmbogățirea patrimoniului europenismului prin contribuția fiecărei comunități, de la familie și grup social la comunitate și națiune, prin ceea ce are mai valoros și mai constructiv fiecare entitate.

Prin această atitudine constructivă și proactivă, românismul nu numai că poartă mai departe o tradiție consolidată pe parcursul istoriei noastre milenare, dar aduce în fața adversarilor săi dovada unei filosofii moderne și a consistenței valorilor sale. O asemenea afirmare a identității noastre naționale este modalitatea cea mai convingătoare pentru națiune și pentru cei din afara ei, amici sau inamici, că tot ceea ce înseamnă identitate națională și interes național se bazează pe înțelepciune și pe toleranță, dar aceste două caracteristici nu reprezintă slăbiciuni ce pot fi folosite împotriva noastră. Pilonii fundamentali ai românismului, consolidați încă înaintea sfârșitului de secol al XVIII-lea când a început să se cristalizeze doctrinar acest termen, au reprezentat-o credința creștin-ortodoxă, singura formă de ortodoxie latină, statalitatea și ulterior dezvoltarea organismelor statului, limba română, cultura populară și cea a elitelor, istoria unei permanente apărări și niciodată a aventurilor expansioniste, personalitățile care au devenit repere ale culturii și spiritualității europene și universale tocmai pentru că au purtat cu ele specificul național și l-au racordat în mod original și unic la curente epocii în care au trăit.

În mediul intercultural dezvoltat rapid odată cu digitalizarea, cu globalizarea comunicării, românismul poate fi urmat ca exemplu, pentru că este alternativa pașnică și flexibilă de temperare a siajului provocat de dispariția multiculturalismului. Acesta din urmă a fost o promisiune, și încă una foarte consistentă, pentru culturile naționale potente nu atât din punctul de vedere al capacităților intelectuale, ci mai curând din perspectiva mijloacelor și a mecanismelor de promovare a lor în forță pe o piață culturală continentală tot mai aglomerată și mai anarhică. Promovarea a tot ceea ce are mai bun și mai trainic spiritualitatea românească prin interacțiunea în termeni de egalitate cu orice altă cultură poate deveni un element de stabilitate, mai ales în această perioadă în care păstrarea identității naționale devine parte a strategiei de afirmare a țării

în mediul cultural, politic, diplomatic sau militar. Românismul, privit chiar și de adversari în profunzimea lui, prin analiza valorilor care l-au creat și l-au ajutat să supraviețuiască în condiții extrem de adverse, afirmă fără nostalgii și revendicări anacronice dreptul de a trăi demn al poporului român, în consonanță cu principiile și practicile democratice din relațiile internaționale. Reiau o idee dintr-o discuție cu maestrul Tudor Gheorghe<sup>1</sup>, care afirma „Mereu se spune că am fost fericiți să fim primiți în Uniunea Europeană. Eu aș pune invers problema, din punctul nostru de vedere. Uniunea Europeană trebuie să fie mândră și fericită că a primit în rândul ei un popor cu vitalitate, cu o istorie specială, cu o forță creatoare pe care Europa nu o mai are. ... aici, în zona noastră a României se află viitorul spiritual al Europei. Eu cred că noi suntem salvarea Europei din punct de vedere spiritual și cred că merităm să fim apreciați și tratați ca atare”.

<sup>1</sup> În Nicolae Melinescu, *Nevoia de Românism*, Editura Cetatea de scaun, Târgoviște, 2015.

Res *statalității națiuni care astăzi sunt componente ale construcției continentale. Mai toate aceste procese de unificare, inclusiv a principatelor române ce a dus la independență și apoi la Marea Unire, s-au desfășurat tocmai pe baza dezvoltării și a afirmării conștiinței naționale, o expresie a filosofiei unitare a unor comunități cu tradiții, credințe și limbi comune. Realitatea proceselor de consolidare a identității naționale a permis și formularea și punerea în circulație a intereselor naționale cuprinse și de termenul „românism” în prima jumătate a secolului al XIX-lea.*

Conștiința națională este o convingere a unei anumite structuri de sine care descrie sentimentul că suntem împreună, trăim împreună în primul rând pentru că ne înțelegem, vorbim aceeași limbă. Conștiința națională ne-a legat. Înainte de a fi neapărat națională, modernă am să vă spun ce cred eu că este conștiința națională latentă, care vine din trecut, din Evul Mediu și ceea ce o deosebește de cea modernă. Conștiința asta ne-a legat până la urmă la un loc cu ajutorul muncii intelectualilor. Sunt unii istorici care susțin că națiunea a fost construită de intelectuali, pentru că aceștia au trudit la edificarea ei. Nu este greșit complet, dar este exagerat fiindcă intelectualii noștri nu puteau avea, să zicem, o plămadă din sârbi și bulgari și câțiva români să facă o conștiință. Ei s-au adaptat și au văzut: vorbesc acești oameni aceeași limbă, da! Au cam aceeași origine, au cam aceleași concepții și idealuri? Din masa amorfă putem să obținem o masă conștientă? Asta s-a întâmplat la trecerea dinspre Evul Mediu spre epoca modernă. Oamenii sunt ființe sociale, prin natura lor trăiesc în grupuri, grupuri de interese economice, altele de interese religioase. Există și un interes de unificare pe criterii etnico-naționale. Noi am avut state mici, mai multe. Am avut Țara Românească, Moldova, am avut români care au trăit în provincii ocupate de alții și ideea că națiunea se confundă cu statul în perioadele timpurii nu a putut să prindă la noi pentru că ne-am format ca națiune etnică și culturală, mai

mult decât ca o națiune politică legată de un stat. Când am văzut că nu putem exista fără acest factor imens organizator și ocrotitor care este statul, ne-am luptat și noi să ne facem un stat. Ca noi au fost germanii sau italienii. Și ei erau risipiți, dar au intrat în această energie imensă a unificării. Noi am făcut la fel cam în aceeași perioadă.

*Principatele române s-au unit la începutul lui 1859, italienii un an mai târziu, pentru ca Imperiul german să se afirme ca entitate unică în 1871 după înfrângerea militară a Franței, sub conducerea cancelarului de fier Otto von Bismarck, adeptul realpolitik. O asemenea sincronizare cu marile procese continentale a fost realizată prin tot mai numeroșii intelectuali de pe teritoriile românești care au cunoscut și au adaptat liniile directoare ale unor mari procese progresiste la starea și la interesul național românesc. Menținerea unor contacte în principal cu lumea francofonă, sau germană, crearea unor școli naționale de științe exacte sau științe umaniste de către cei plecați să-și desăvârșească pregătirea profesională în marile centre universitare europene au consacrat gândirea românească modernă. Ioan-Aurel Pop se întreba: „dacă mesajele operelor lui Eminescu, Blaga sau Călinescu nu ar fi fost profunde, general umane și specific românești în același timp, cum ar fi putut acești autori să fie așezați în galeria marilor spirite?”<sup>5</sup> Personalități ale culturii românești, de la Cantemir la Coandă și Enescu au devenit, prin imensa lor valoare, repere fundamentale ale europenismului și ale universalismului, definind, în egală măsură, spiritul și specificul național românesc.*

Condiții sunt mai multe ca să fii creator european. Dacă nu ești un bun scriitor național nu poți să fi nici mare european, perceput peste hotare. Pare un paradox. La noi, toți creatorii valoroși, inclusiv inventatorii, toți oamenii de cultură și de artă,

<sup>5</sup> Istoria, adevărul și miturile, p. 171.

Res *statalității națiuni care astăzi sunt componente ale construcției continentale. Mai toate aceste procese de unificare, inclusiv a principatelor române ce a dus la independență și apoi la Marea Unire, s-au desfășurat tocmai pe baza dezvoltării și a afirmării conștiinței naționale, o expresie a filosofiei unitare a unor comunități cu tradiții, credințe și limbi comune. Realitatea proceselor de consolidare a identității naționale a permis și formularea și punerea în circulație a intereselor naționale cuprinse și de termenul „românism” în prima jumătate a secolului al XIX-lea.*

Conștiința națională este o convingere a unei anumite structuri de sine care descrie sentimentul că suntem împreună, trăim împreună în primul rând pentru că ne înțelegem, vorbim aceeași limbă. Conștiința națională ne-a legat. Înainte de a fi neapărat națională, modernă am să vă spun ce cred eu că este conștiința națională latentă, care vine din trecut, din Evul Mediu și ceea ce o deosebește de cea modernă. Conștiința asta ne-a legat până la urmă la un loc cu ajutorul muncii intelectualilor. Sunt unii istorici care susțin că națiunea a fost construită de intelectuali, pentru că aceștia au trudit la edificarea ei. Nu este greșit complet, dar este exagerat fiindcă intelectualii noștri nu puteau avea, să zicem, o plămadă din sârbi și bulgari și câțiva români să facă o conștiință. Ei s-au adaptat și au văzut: vorbesc acești oameni aceeași limbă, da! Au cam aceeași origine, au cam aceeași concepții și idealuri? Din masa amorfă putem să obținem o masă conștientă? Asta s-a întâmplat la trecerea dinspre Evul Mediu spre epoca modernă. Oamenii sunt ființe sociale, prin natura lor trăiesc în grupuri, grupuri de interese economice, altele de interese religioase. Există și un interes de unificare pe criterii etnico-naționale. Noi am avut state mici, mai multe. Am avut Țara Românească, Moldova, am avut români care au trăit în provincii ocupate de alții și ideea că națiunea se confundă cu statul în perioadele timpurii nu a putut să prindă la noi pentru că ne-am format ca națiune etnică și culturală, mai

mult decât ca o națiune politică legată de un stat. Când am văzut că nu putem exista fără acest factor imens organizator și ocrotitor care este statul, ne-am luptat și noi să ne facem un stat. Ca noi au fost germanii sau italienii. Și ei erau risipiți, dar au intrat în această energie imensă a unificării. Noi am făcut la fel cam în aceeași perioadă.

*Principatele române s-au unit la începutul lui 1859, italienii un an mai târziu, pentru ca Imperiul german să se afirme ca entitate unică în 1871 după înfrângerea militară a Franței, sub conducerea cancelarului de fier Otto von Bismarck, adeptul realpolitik. O asemenea sincronizare cu marile procese continentale a fost realizată prin tot mai numeroșii intelectuali de pe teritoriile românești care au cunoscut și au adaptat liniile directoare ale unor mari procese progresiste la starea și la interesul național românesc. Menținerea unor contacte în principal cu lumea francofonă, sau germană, crearea unor școli naționale de științe exacte sau științe umaniste de către cei plecați să-și desăvârșască pregătirea profesională în marile centre universitare europene au consacrat gândirea românească modernă. Ioan-Aurel Pop se întreba: „dacă mesajele operelor lui Eminescu, Blaga sau Călinescu nu ar fi fost profunde, general umane și specific românești în același timp, cum ar fi putut acești autori să fie așezați în galeria marilor spirite?”<sup>5</sup> Personalități ale culturii românești, de la Cantemir la Coandă și Enescu au devenit, prin imensa lor valoare, repere fundamentale ale europenismului și ale universalismului, definind, în egală măsură, spiritul și specificul național românesc.*

Condiții sunt mai multe ca să fii creator european. Dacă nu ești un bun scriitor național nu poți să fi nici mare european, perceput peste hotare. Pare un paradox. La noi, toți creatorii valoroși, inclusiv inventatorii, toți oamenii de cultură și de artă,

<sup>5</sup> Istoria, adevărul și miturile, p. 171.